

היה בלבו כלל, הרי הקרבן כשר ואף מרצה לבעליו כאילו חשב לשמו. הא היה בלבו לשם חולין, כשר, אלא שאינו מרצה. ולא יקשה לרב האומר חטאת ששחטה לשם חולין כשרה.

אמר רבי אלעאי: חטאת ששחטה לשם חולין כשרה משום שהוא יודע שהיא חטאת אלא ששחטה לשם חולין. אבל אם שחט את החטאת "משום חולין"¹⁴ שהיה סבור שהיא חולין, הרי היא פסולה, משום שלפי מחשבתו הוא אינו עוסק כלל בקדשים אלא סבור הוא [מחוסר ידיעה] שהוא מתעסק בדברי חולין.

ופסול זה של "מתעסק" בקדשים, הוא כדבעא מיניה שמואל מרב הונא:

מנין למתעסק בקדשים,¹ ששוחט אותם שלא א-10 בכונה לשחיטת קדשים אלא כמתעסק בדברים אחרים [לשון רש"י. ובמסכת חולין ביאר רש"י שחוסר הכונה הוא ביחס לשחיטה, שהחזיק בידו סכין ולא התכוון לשחוט, ובכל זאת עלתה שחיטה בידו. וכאן משמע שחוסר הכוונה הוא חוסר כונה להתעסק בקדשים], שהוא פסול?²

אמר ליה רב הונא, מכאן: שנאמר "ושחט את בן הבקר לפני ה'" — עד שתהא שחיטה לשם בן בקר.

אמר ליה שמואל לרב הונא: זו בידינו היא, כבר ידענו שלכתחילה מצוה שתהא שחיטה לשם בן בקר, והא דאיבעיא לן — ³ לעכב,

לקמן בהערות לדף זה.

2. הקשה בשו"ת הגרעק"א [תנינא סימן ס"ד] שבככורות [מה ב] מבואר ששוטה פסול לעבודה אבל אינו מחללה, ולמה לא נפסול את עבודתו מצד מתעסק.

והמנחת ברוך [או"ח סימן ג] והאחיעזר [שם] חידשו שכל פסול מתעסק נאמר רק בשחיטה ששם נאמר הפסוק, אבל בשאר עבודות כשר, והחזון איש [באחיעזר שם, תחת השם "מפי השמועה"] כתב ליישב שבאופן שאנו רואים בודאות גמורה שנתכוון השוטה לעבוד עבודה, וכגון שלבש בגדי כהונה ורחץ ידים ורגלים, בזה אין לפסול מצד מתעסק, וכמו שאמרו בחולין [יג א] לענין קטן שמעשה יש להן, ועוד כתב שם בכמה אופנים ליישב, עיי"ש ובחזו"א בליקוטים כאן.

3. הקשה השפת אמת, הרי במתעסק יש גם לדון מצד שהוא שלא לשמה, שלא שייך לומר

[נב] שזה מחלוקת הסוגיות, ולפי הסוגיא דלעיל [ג] יהיה הדין גם בשחט לשם חולין שעלו לשם חובה, ומשם באמת מוכיח הרמב"ן במלחמות [ראש השנה כ"ח] שבקדשים אין את הדין של מצוות צריכות כונה שבכל התורה כולה, שהרי השוחט כיוון בשחיטה לשם חולין ומכל מקום יצא ידי חובתו.

14. כתבו התוס' [לעיל ג ב ד"ה הכא] שדוקא כשהיה סבור שהיא חולין, אבל אם היה סבור שהיא עולה אינו פוסל משום מתעסק, שהרי על כל פנים היה בדעתו על שחיטת קדשים.

1. האחיעזר [שם] הקשה שהרי בכל המצוות גם כן מתעסק לא יצא, ואפילו לדברי האומר מצוות אינן צריכות כונה, ולמה צריך כאן לימוד מיוחד לזה.

ותירץ שודאי ידענו כאן שלא עלה לשם חובתו וכמו בכל המצוות, וכל הלימוד כאן הוא רק לענין שהקרבן יהיה נפסל בכך, ועייין עוד

מניין?

אחר העובד.

אמר ליה רב הונא: מכאן אנו למדים לה, מדכתיב "לרצונכם תזבחהו" — לדעתכם זבחו, 4 ולא כאשר אתם מתעסקים בדבר אחר. ושנה עליו הכתוב לעכב.

שינונו במשנה: שאין המחשבה הולכת אלא

ומבארת הגמרא: מתניתין, משנתנו היא דלא כי האי תנא

דתניא: אמר רבי אלעזר ברבי יוסי: שמעתי 5 שהבעלים 6 מפגלין את עבודת הכהן, כשהכהן עובד בשתיקה, והם מחשבים

בכמצוות לדברי כולם לא יצא, מכל מקום בקדשים אין בזה חסרון כלל.

4. יש לעיין לדעת הר"י דאורליינ"ש שהביאו התוס' [לעיל יד ב ד"ה הג"ה] דשחיטה לאו עבודה היא, מצד שאינה נעשית אלא כדי להתיר הבשר באכילה וכמו שצריך שחיטה בחולין, עיי"ש, ולכאורה הרי כאן מבואר שישנם דינים שונים בעצם פעולת השחיטה בקדשים.

5. הקרן אורה מסתפק האם כשהבעלים יחשבו שלא לשמה יעבור הכהן באיסור של מפגל בקדשים או שהבעלים יעברו על זה.

ולכאורה יסוד הספק הוא האם דין שלא לשמה הוא רק פסול מחשבה אבל עבודות הקרבן נעשין לשמן, ואם כן ודאי שהבעלים עוברים באיסור זה, או שעצם עשית עבודות הקרבן נעשין לשם דבר אחר על ידי מחשבת שלא לשמה, ואם כן יתכן שהכהן עובר בזה.

6. בספר גבורות שמונים למהר"י ענגל הביא את הקושיא המפורסמת שלדברי ר"א ברבי יוסי כל סוטה תוכל לפגל במנחתה ואז המים לא יבדקוה, [ועל קושיא זו תירץ פ' תירוצים].

ובתירוץ י"ח כתב שהבעלים מפגלין רק כשהכהן עבד בסתם, אבל אם הכהן חשב בפירוש כדין, אין הבעלים יכולים לפסול, ועוד כתב [בתירוץ ד] שדוקא בקדשים קלים שהבעלים יש להם אכילה בקרבן שייך שהם

בזה סתמא לשמה, שהרי לא ידע שהוא קרבן כלל, ואם כן מהפסוק הראשון נלמד שהוא מעכב ומתעסק פסול, שהרי שנה עליו הכתוב.

ובאמת שמכאן הוכיחו המנחת ברוך [שם] ועוד אחרונים את היסוד הנ"ל, שבדין לשמה לא נאמר כלל שהכהן צריך לחשוב לשמה, אלא נאמר על דרך השלילה, כלומר שלא יחשוב שלא לשמה, ומשום כך במתעסק אין בו שום חסרון מצד שלא לשמה.

אולם הטהרת הקדש [כאן] נוקט בפשיטות שיש מן התורה דין לכתחילה לחשוב לשמה, ודין סתמא לשמה הוא רק בדיעבד, ומשום כך הוקשה לו הקושיא הנ"ל, ותירץ שכל הדין שלכתחילה צריך לחשוב לשמה, זה רק כשהוא יודע שזה קרבן, ומשום כך אם אינו מחשב לשמה הרי יש בזה איזה משמעות של עקירה על הלשמה, אבל כשהוא היה סבור שזה חולין, אם כן אין בזה שום משמעות של עקירה ממה שלא חישב לשמה והרי הוא כשר לכתחילה.

ואולם עדיין יקשה כקושית השפת אמת ובאופן אחר, שהרי הובא בהערות לעיל מהאחיעזר, שגם בלא הלימוד שמתעסק פסול היינו יודעים שהקרבת לא עלה לחובתו, וכמו בכל המצוות שמתעסק לא יצא, ואם כן מהפסוק הראשון כבר נלמד שמתעסק פסול שהרי שנה עליו לעכב.

ועל כרחק נצטרך לומר כמו שכתב האחיעזר [שם] בתירוץ הראשון שבקדשים לא נאמר כלל הדין של מצוות צריכות כונה, ואפילו במתעסק

מחשבת פיגול.

אמר רבא: מאי טעמא דרבי אלעזר ברבי יוסי? דאמר קרא "המקריב המקריב קרבנו לה". מדקרי ליה "קרבנו", משמע שמדובר בבעלים וקרי ליה "המקריב". ומוכח כי גם הבעלים נקראים "המקריב", וקרינן בהו "המקריב — לא יחשב", שמחשבתם הפסולה פוסלת את הקרבן, כמו מחשבת הכהן המקריב.

אמר אביי: רבי אלעזר ברבי יוסי, ורבי אליעזר, ורבי שמעון בן אלעזר, כולחו סבירא להו: זה, הבעלים של הקרבן, מחשב מחשבת פיגול, וזה הכהן עובר, הויא מחשבתו הפסולה של מחשבה!

רבי אלעזר ברבי יוסי — הא דאמרן.

רבי אליעזר — דתנן: ישראל השוחט לעובד כוכבים את בהמתו, שחיטתו כשירה, מותרת הבהמה באכילה, שהרי השוחט ישראל הוא ולא איכפת לן ממחשבת הבעלים שמכוין שתהא שחיטתו של הישראל לעבודה זרה.

ורבי אליעזר פוסל את השחיטה ואוסרה באכילה, כדין שוחט לעבודת כוכבים, שמועילה מחשבת הבעלים לפסול את שחיטת הישראל.

רבי שמעון בן אלעזר — דתנן: כלל אמר

רבי שמעון בן אלעזר בשבת לגבי שיעור החיוב משום מלאכת הוצאה: כל דבר שאין לו חשיבות, שאין כשר להצניע, שאינו ראוי להצניעו ולשומרו, כגון דם נדה או דבר האסור בהנאה, וכן דבר שראוי להצניעו אם היה בו שיעור, אבל זה, מחמת קוטנו, אין מצניעין דבר קטן כמותו, אין חייבין עליו משום הוצאה בשבת.

אבל אם הוכשר לזה, שהיה אדם שהחשיבו והצניעו, על אף שאין בו שיעור של חשיבות כי לגביו הוא חשוב אפילו בשיעור פחות, ובא אחר והוציאו לאותו חפץ שהוכשר, נתחייב זה האחר המוציאו במחשבה של זה שהצניעו.

ועתה באה הגמרא לבאר שאמנם רבי אלעזר ברבי יוסי ורבי אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר אמרו דבר אחד, אך לא כולם סוברים אחד את דינו של השני. אלא רבי אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר, תרוייהו, אית להו **דרבי אלעזר ברבי יוסי** שאמר הבעלים במחשבתם מפגלים את עבודת הכהן.

כי **השתא, בחוץ, שלא במקום המקדש, כגון השוחט בהמת עובד כוכבים והמוציא בשבת, אמרינן** מחשבתו של זה קובעת ביחס לעובד.

אם כן, **בפנים, והיינו בקרבנות, 7 מיבעיא** לומר שמחשבתו של זה פוסלת עבודתו של זה, שהרי כל דין מחשבה נאמר בקרבנות.

7. פשטות הסוגיא היא שלומדים חוץ מפנים, וכמו שבקדשים מועילה מחשבת הבעלים לפגל, כך לענין שבת מועילה מחשבת אחר לחייב על

יחשבו על אכילת חוץ לזמנו ומקומו, אבל בקדשי קדשים שאין לבעלים שום אכילה והקטרה בקרבן אינם יכולים לפגל.

אבל רבי אלעזר, שאמר מחשבת הבעלים העכו"ם פוסלת את שחיטת ישראל, לית ליה דרבי שמעון בן אלעזר, שאמר המצניע בשבת דבר שאינו ראוי מתחייב על כך חבירו, כי דלמא בעבודת כוכבים, דדמיא לעבודות שבמקדש הוא דאמרת שפסולה בעין פנים. אבל שבת, אין לחייבו לזה על מחשבתו של אחר, כי מלאכת מחשבת אסרה תורה, שתהיה המלאכה חשובה לעושה אותה. ואיך תועיל מחשבת האדם האחר שהצניע דבר שהוא פחות משיעור הצנעה לחייב את זה שלא החשיבו, והרי לגביו אין שיעור הוצאה שכזה נחשב כמלאכת מחשבת, ואין הוא מתכוין לעשות מלאכה בכך.

אבל רבי אלעזר ברבי יוסי לית ליה דתרוייהו. כי דלמא בפנים, שנאמר בו דין מחשבה, הוא דאמר מחשבתו של זה פוסלת עבודתו של זה. אבל בחוץ, לא אמרינן.

רבי שמעון בן אלעזר, המחשיב את מחשבת אדם אחד כדי לחייב את השני במלאכת הוצאה, אית ליה דרבי אלעזר בשוחט ישראל ומחשב הבעלים הנכרי לעבודה זרה.

כי השתא בשבת, אמרינן זה חושב וזה מתחייב. בעבודת כוכבים, מיבעיא? שהרי החיוב על עבודת כוכבים הוא באותן עבודות שהן דומות לעבודת הקרבנות במקדש, ולכן לענין מחשבה גם כן דומים הן לעבודות שבמקדש.

הדרן עלך בית שמאי

פעולת הכהן שהיא נעשית לשם דבר אחר, אבל לפי מה שביאר הגרי"ז שבדין שלא לשמה נאמר רק שזה מחשבה הפוסלת, אם כן מהיכן נלמד שמחשבת הבעלים יכולה לקבוע על פעולת אחר ולשנותה ממה שחשב העושה עצמו.

ההוצאה לר"ש בן אלעזר. ולכאורה כל זה שייך רק אם היינו מפרשים בדין שלא לשמה, שבוזה שחישב שלא לשמה עקר את הדין לשמה שחל בקרבן ונמצא שהעבודה נעשית שלא לשמה, ואם כן למדנו מכאן שהבעלים יכולים לקבוע ולפרש על

פרק איזהו מקומן

מתניתין:

איזהו מקומן, היכן הוא מקום שחיטתם, קבלת דמם, זריקת דמם, ואכילתם של זבחים?

א. כל הקרבנות שהם קדשי קדשים [חטאת, אשם, עולה, ושלמי ציבור] ⁸ שחיטתן ⁹ בצפון העזרה.

ב. פר ושעיר של יום הכיפורים שהם חטאות — שחיטתן בצפון, וקיבול דמן בכלי שרת בצפון.

ודמן של פר ושעיר של יום הכיפורים טעון הזיה לפני ולפנים ¹⁰ על בין הבדים של

הארון, וכן הוא טעון הזאות בהיכל, ועל הפרוכת, ועל מזבח הזהב

חיסר מתנה אחת מהן הרי היא מערכת את הכפרה, וצריך להביא קרבן אחר.

שירי הדם של הפר והשעיר היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון. ואם לא נתן את שירי הדם על היסוד לא עיכב בכך את הכפרה.

ג. פרים הנשרפים [פר העלם דבר של ציבור, ופר כהן משיח] ושעירים הנשרפים [שעירי עבודת כוכבים של ציבור], שהם קרבן חטאת, ואינם נאכלים אלא נשרפים — שחיטתן בצפון, וקיבול דמן בכלי שרת

ובאמת שהוא תלוי בחילופי גירסאות בדברי רש"י [לקמן נה ב ד"ה וחד להכשיר צפון], וברש"ש שם כתב שלכאורה הוא מפורש בפסוק, שהרי כתוב [ויקרא יד יג] "ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את החטאת וגו' במקום הקדש", הרי שהתורה תלתה את הדין צפון בקדושת המקום, יעוי"ש.

10. בחידושי רבי אריה לייב [ב יז] מבאר שיסוד הדין בהזאה על הכפורת והפרוכת אינו כמו כל מתנות דמים שעל המזבח, שבמתנות המזבח גדר העבודה הוא שהדם צריך להיות ניתן על המזבח ושם הוא מקום נתינתו, אבל בהזאה הגדר הוא לעשות מעשה הזאה בדם, ורק שהתורה קבעה היכן יעשה את מעשה ההזאה, אבל לא נאמר דין שהדם צריך להיות ניתן על איזה מקום, ועיין שם שיש נפקא מינה בזה לענין מקום עמידת הכהן.

8. התוס' כאן דנו האם צריך הסכין להיות כלי שרת מאחר שהסכין מקדש הדם בשעת שחיטה, או שאין צריך כלי שרת, אבל כלי ודאי צריך, עיי"ש.

והמקדש דוד [סימן ג ס"ק א] מבאר שאם אין צורך בכלי שרת אם כן גדר הקידוש של הדם הוא אינו כמו בכל מקום שהכלי שרת עצמו מקדש את הנכנס לתוכו, אלא כאן מה שהסכין מתקן את הדם להיות ראוי לעבודה זה מה שגורם שהדם יתקדש מעצמו, ולכן אפילו הוא חולין יכול לקדש הדם, וכמו בקרדום שמשפה בו עצים שאפילו הוא חולין מתקדשים העצים, וכמו שכתבו התוס' [לעיל לד א ד"ה שקדש].

9. יש לחקור האם גדר הדין בשחיטת צפון הוא משום קדושת המקום שם, או שהוא דין מסויים הנאמר בשחיטת קדשי קדשים, ואינו מחמת שהצפון נתקדש יותר לענין זה.